

מזכירות החברה

פרוטוקול

ישיבת ועדת משנה לחקר הציונות וההתיישבות מס' 23/1, ירושלים לשכה ראשית

יום חמישי, י"ג תשרי תשפ"ד, 28/09/2023

חברים:

בת שבע שוורץ (נכחה בזום); דויד בן ציון (נכח בזום); יזהר הס

חסרים:

ברברה גולדשטיין

משתתפים:

אופיר עיני; אילה כהן; אלי כהן; אלירן גבסו; ד"ר דורון מרקל; ירון צ'רקה; ליאורה כהן-נצר; ליאת גאון; ד"ר מוטי פרידמן; מירב ארגמנד; סבין לוי; שאול הנגלי

סדר יום:

1. פתח דבר – יו"ר הועדה ד"ר יזהר הס
2. סקירת הדרג המקצועי – ד"ר מוטי פרידמן, מנהל המלת"ק
3. מבנה ארגוני של המלת"ק
4. המלצת מדיניות – קולות קוראים להוצאת ספרים
5. השתתפות המלת"ק בכנסים מקצועיים
6. מיקוד פעילות בתפוצות
7. נושא מרכזי לשנת הפעילות 2024 – פועלו של בנימין זאב הרצל
8. שונות

תמצית דיון והחלטות

1. פתח דבר – יו"ר הועדה ד"ר יזהר הס

עיקרי הדיון:

מזכיר החברה אלי כהן:

פותח ומציין את הנוכחים ובמיוחד את ד"ר מוטי פרידמן מנהל המלצת"ק בפועל.

היו"ר ד"ר יזהר הס:

- שמח ונרגש לפתוח את הישיבה של תת הוועדה החדשה למלת"ק.
- מדגיש שהמלת"ק הינו פנינה שבמשך שנים ארוכות לא ידענו גם להשקיע בה כמו שצריך ולממש את הפוטנציאל שיש בה.
- מודה למדען הראשי שהמלת"ק חוסה תחתיו. וגם למי שמוביל בהתנדבות את המלת"ק במשך שנים רבות, ד"ר מוטי פרידמן.

2. סקירת הדרג המקצועי – ד"ר מוטי פרידמן, מנהל המלת"ק

עיקרי הדיון:

ד"ר מוטי פרידמן

- סקר את מבנה והיסטוריית המלת"ק אשר הוקם בתחילת שנות ה 2000 כמכון קק"ל לחקר תולדות הציונות וההתיישבות.
- מציין שנקרא ב-2016 לבקשתו של יחיאל לקט שהיה אז יושב ראש המלת"ק, להחליפו.
- הפעילות פחתה עד שהגיע המדען הראשי ופרש את חסותו על המלת"ק. מאז חל שיפור בפעילות אך

מזכירות החברה

הפן המנהלי מתנהל בקשיים רבים, במיוחד בשל מחסור בכוח אדם.
• מסביר את הצורך לעסוק בציונות על כל המשתמע מכך, למרות שאין כך מנוע כלכלי והאטרקטיביות ללימודים אלו, ובכלל למדעי הרוח, במוסדות האקדמיים בירידה. מכאן שבנושא זה קק"ל צריכה ויכולה לתרום הרבה בישראל ובעולם, זה בגדול מטרת המלת"ק.

• מפרט את תחומי הפעילות :

0 התחום הראשון: קשר עם האקדמיה - הוא התחום שבו הקשר עם האקדמיה, אוניברסיטאות ומכללות הפועלות בנושאי ציונות, התיישבות וארץ ישראל. אנחנו תומכים במוסדות אקדמיים אלו באמצעות תמיכה בחוגים השונים, בחוקרים והחוקרות ובסטודנטים הלומדים בהם לתארים שונים באמצעות מלגות. הכוונה בעתיד לעלות מדרגה וליצור תמריץ לחוקרים וסטודנטים לעסוק בנושאים

ספציפיים בתחום.

0 תחום שני: סיוע ותמיכה בהוצאת ספרים – כיום מופעל קולות קוראים שבהם אנחנו מעודדים מחברים והוצאות ספרים להוציא לאור ספרים בתחומים הרלוונטיים.

0 תחום שלישי: כנסים מקצועיים – אנחנו מסייעים לימי עיון או כנסים שבהם אנחנו מעוניינים.

בנוסף, מתקיימים ימי עיון המשולבים בהוצאת כתב עת מקצועי כמו "עתמול" של יד בן צבי כשהוציא גיליון ייחודי ל 120 שנה לקרן קיימת לישראל או 120 שנה לספרו של בנימין זאב הרצל "אלטנוילנד".

היו"ר ד"ר יזהר הס :

• מסכם, יש היום למלת"ק שלושה תחומים :

0 קשר עם אוניברסיטאות ומוסדות מחקר.

0 תמיכה בהוצאת ספרים.

0 תחום שלישי כנסים וימי עיון

בת שבע שוורץ :

• שואלת האם כל הנושא של טיפול בציונות, כנסים בנושאי ציונות, חקר בנושאי ציונות, לא נמצא בהסתדרות הציונית, ולמה המכון הזה הוא תחת הכובע של קק"ל ולא בהסתדרות הציונית? שואלת ספציפית לגבי כנסים שמתקיימים גם בהסתדרות הציונית?

היו"ר ד"ר יזהר הס :

• הדרך שבה התפתחו המוסדות הלאומיים לאורך השנים יצרה כפילות לא מבוטלת בכמה תחומים.

• עם זאת, הכפילות הזאת, גם אם קיימת, אינה מהווה פגיעה אלא סינרגיה. למשל בארכיון הציוני יש שותפות מסוימת של כל המוסדות הלאומיים.

• בנושא כנסים וימי עיון יש חפיפה מסוימת ואפשר לשתף פעולה ולייצר ביחד כנסים יותר טובים.

לתחושתו הכפילות לא יוצרת בזבוז אלא רק מרחיבה את הזירה.

• מציע לבדוק את הדברים בעוד כשנה.

ד"ר מוטי פרידמן :

• מבקש להוסיף שלקרן הקיימת יש תפקיד ההיסטורי בו היא פעלה מיד מהקמתה, מתקופת היישוב

ועד קום המדינה. בנושא של אהבת הארץ ומה שנובע ממנה, לקרן הקיימת כגוף יש מקום חשוב

ויעיל יותר מאשר בהסתדרות הציונות.

ד"ר דורון מרקל :

• מעלה את חשיבות הסיוע המנהלי, הצלחנו להניע את המהלכים שמוטי מדבר עליהם והמלת"ק פעל, יצר והתקשר עם המוסדות האקדמיים, אבל הפעילות הזו מחייבת סיוע מנהלי ומקצועי.

• מציין את הפיכתה של קק"ל לחל"צ ב 2016, ובכך לא מתאפשר, מסיבות של מנהל תקין, להחזיק

מכון המנוהל על ידי יו"ר או חברי הדירקטוריון. לכן, החל מ 2019 הייתה חובה לשלב את המכון

באחת מחטיבות או יחידות הדרג המקצועי של קק"ל. ההנהלה החליטה שהמכון יפעל תחת יחידת

המדען הראשי והוא הפך למעשה למעין מחלקה ביחידת המדען הראשי.

מזכירות החברה

3. מבנה ארגוני של המלת"ק

עיקרי הדיון:

היו"ר ד"ר יזהר הס:

- מציין שהבקשה נשענת על העובדה שכיום יש למלת"ק מנהל אחד בהתנדבות ויש עזרה מנהלתית שהיא גם לא מתוקנת. הבקשה מהדרג המקצועי בקק"ל להכין תכנית למבנה ארגוני שבה הועדה תדון.
- מקווה שכאשר תאושר התוכנית, גם ועדת סביבה ומדע הדירקטוריונית תאשר ולאחריה ועדת משאבי אנוש נוכל לממש את היעדים שהוצבו.
- מציין שאחוזי הביצוע של התקציב, גם לאורך השנים, לא רק השנה, מלמדים שהרבה יותר קשה להפעיל את התוכניות של המלת"ק במתכונת הנוכחית.

ד"ר מוטי פרידמן:

- מציין שישנם תהליכים מורכבים בנושא זה, וקשה לתת את הגיבוי האדמיניסטרטיבי ולהצליח לעקוב אחר המיזמים השונים ולייצר חדשים כשאין לך גיבוי.

ד"ר דורון מרקל:

- מברך על קידום תכנית מבנה ארגוני למלת"ק שיאפשר למלת"ק לעמוד במשימות שלו. עם זאת, מציין שהמבנה הארגוני המאושר של יחידת המדען הראשי, אינו מאויש במלואו והיא נמצאת בתת איוש. דבר זה כמובן פוגע בתפקוד יחידת המדען הראשי, אבל גם פוגע בתפקוד המלת"ק.

בת שבע שוורץ:

- שואלת איזה פרויקטים נמצאים כרגע בקנה של המלת"ק.

ד"ר דורון מרקל:

- עונה שישנם פרויקטים רבים:
  - o התקשרויות עם מכללות ואוניברסיטאות, הסכמים עם ארבע אוניברסיטאות וארבע מכללות לתוכניות של מלגות, כנסים ומחקרים
  - o קול קורא לספרים ויש בקנה קול קורא לספרים חדש, מתוקן.
  - o ישנן תכנית לכנסים נוספים.
- o בשנת 2024 יתווסף נושא "הרצל" כנושא מוביל בחקר הציונות ביהדות התפוצות.

החלטה מס' 231540101/1

1. הועדה מחליטה לקיים ישיבה ייעודית בזמן הקצר ככל הניתן ולא יאוחר מ 45 יום, לשם גיבוש מדיניות הנוגעת למבנה הארגוני של המכון לחקר הציונות וההתיישבות (המלת"ק). לקראת ישיבה זו תוגש לוועדה הצעה שתגובש על ידי הגורמים המקצועיים הרלוונטיים בקק"ל, ובראשם מ"מ מנכ"ל. לאחר אישור בוועדת המשנה ההצעה תובא בפני ועדת סביבה ומדע הדירקטוריונית. ככל שוועדת סביבה ומדע תמליץ לאשר את ההצעה, היא תובא לדיון בפני ועדת משאבי אנוש ומנהל הדירקטוריונית.
2. ההצעה תתייחס לגידול בפעילות המכון, לצרכים התכנים והתפעוליים שלו, לתחומי הפעילות החדשים, לצורך בניהול קשר איכותי ומשמעותי עם גורמי אקדמיה מחקר בארץ ובתפוצות, כמו גם לעובדה שמנהל המכון פועל בהתנדבות.

הצבעה:

אושר פה אחד

מזכירות החברה

4. המלצת מדיניות – קולות קוראים להוצאת ספרים

עיקרי הדיון:

היו"ר ד"ר יזהר הס:

- מציין שנכון להיום, קק"ל באמצעות המלת"ק תומכת בהוצאת ספרים, בשלב האחרון מאוד של הספר.
- במסגרת קול קורא זה קיימת כיום הגבלה לספר אחד בלבד לכל הוצאת ספרים, למרות שישנן הוצאות ספרים המציעות ספרים מאוד איכותיים בתחומים הרלוונטיים שעשויים לקבל תמיכה.. מוצע כאן לפשט את התהליך ולאפשר שיפוט עקרוני לכל ספר בעיני עצמו, גם אם חלק מהם מאותה הוצאה לאור.
- עד כה התמיכה בהוצאת הספרים היתה בין 10,000 - 30,000 ₪ לספר. מוצע לקדם החלטה שבה קק"ל תוכל, על ידי המלצת הדרג המקצועי, לקדם מחקרים בתחומים חסרים ומתן תמיכה מוגברת לכתובת ספר בתחומים שיבחרו.

החלטה מס' 231540102/1

1. הועדה ממליצה לוועדת סביבה ומדע, כהמלצת מדיניות במסגרת הקולות הקוראים העתידיים בתחום הוצאת ספרים, לבטל את ההגבלה הקיימת לזכייה אחת בלבד לכל הוצאת ספרים, ושההגבלה תחול רק על מחבר/סופר/חוקר, קרי באותו קול קורא לא תהיה אפשרות להעניק סיוע בהוצאה לאור של יותר מספר אחד של אותו אדם. כמו כן, תיבחן האפשרות לסיוע בהוצ"ל של ספרים דיגיטליים.
2. הדרג המקצועי במלת"ק יציע נושאי מחקר פרטניים בהם קק"ל מבקשת מהוצאות לאור ו/או מחברים להגיש הצעות לכתובת ספרים. נושאים אלו, לאחר אישור הועדה ברמת המדיניות, יהיו בליבת הפעילות של המלת"ק כפי שהוגדרה ותוגדר ע"י הועדה. בגין ספרים אלו, קק"ל תעניק סיוע מוגבר להוצאה לאור/לחוקר/למחבר אשר הצעותיהם יתקבלו. הדרג המקצועי יכין הצעה ברוח זו לאישור הועדה לקראת שנת התקציב הבאה.
3. המלצות הועדה תובאנה לאישור בוועדת סביבה ומדע במסגרת סמכויות הועדות לקבוע מדיניות פרטנית – קריטריונים ואמות מידה – בתחומי פעילותן. ככל שיידרש אישור גורמים נוספים, ההחלטה תועבר אליהם לאחר אישורה בוועדת סביבה ומדע.

הצבעה:

אושר פה אחד

5. השתתפות המלת"ק בכנסים מקצועיים

עיקרי הדיון:

היו"ר ד"ר יזהר הס:

- כיום קק"ל משתתפת ב-30% מעלות הכנס ולא יותר מ-50,000 שקלים. לאחר בדיקה נמצא שמוסדות אקדמיים שונים לא מנצלים את האופציה הזאת באופן מיטבי. אין ניצול תקציבי ראוי.
- יש לפתח קשרים נרחבים יותר עם מכללות ואוניברסיטאות לשיתופי פעולה בכנסים השנתיים.
- מבקש להנחות את הדרג המקצועי לבחון את האפשרות לשנות את הסיוע ל-50% ולפחות עד לסכום של-100,000 שקלים, כולל החרגה במידת הצורך לכנסים בינלאומיים או הבאת חוקרים מחו"ל.

ד"ר דורון מרקל:

- על פי הנוהל הקיים אמור להתפרסם פעמיים בשנה קול קורא בנושא כנסים ליצירת שיתופי פעולה עם קק"ל, לא כנותן חסות, אלא שותף מקצועי, בוועדת היגוי, הרצאות, שולחן עגול ועוד.
- חושב שנוהל הכנסים הקיים מספק ובכל מקרה אם רוצים לשנותו יש לפנות לאגף התקשרויות שהכין את הנוהל הקיים.

מזכירות החברה

ד"ר מוטי פרידמן:

• אנחנו יוזמי הכנסים במוסדות השונים, לכן יש חשיבות לגמישות בתקציב השותפות כדי שתצור תהודה גדולה יותר וחשיפה רחבה.

אלי כהן:

• הנושא יופיע ויבחן בוועדת ההתקשרויות, בחטיבה לכספים, עם חטיבת הכספים. אחרי עבודת מטה שתיעשה עם היחידה יציגו לוועדה הצעות אופרטיביות והנושא יבחן בראייה כלל ארגונית.
• דורית חבני היא אחראית על התקשרויות, והובילה את עבודת המטה בעניין של הכנסים. צריכה להיות החלטה של המנכ"ל. כי זו ראייה שהיא חותכת וגורפת. ההתקשרויות היא אופרציה. אגף התקציבים, צריכים להסתכל על הראייה הכוללת. השאלה הזאת צריכה להיות מופנית לממלא המנכ"ל, ואז הוא מנחה.

6. מיקוד פעילות בתפוצות

עיקרי הדיון:

היו"ר ד"ר יזהר הס:

• מציין שלאחר סקירת ממצאי חקר הציונות, נמצא כי המחקר דל. הציונות בצפון אמריקה נחקרה והודחקה. הציונות באירופה נחקרה באופן נרחב וגם יהדות ארצות ערב.
• הוועדה החליטה בשנה שעברה להתמקד בנושא יהדות צפון אמריקה, אך טרם נקבע תקציב לכך.
• יינתן דגש לנושא זה גם בפעילויות אחרות של המל"ק.

החלטה מס' 231540103/1

הוועדה ממליצה לוועדת מדע וסביבה כי במסגרת השת"פ של המל"ק עם מוסדות מחקר אקדמיים, יוקצה בתקציב 2024 חלק משמעותי לנושא חקר הציונות בקרב יהדות התפוצות ובדגש על יהדות צפון אמריקה. בנוסף, יינתן דגש לנושא זה גם בפעילויות האחרות של המל"ק.

הצבעה:

אושר פה אחד

7. נושא מרכזי לשנת הפעילות 2024 – פועלו של בנימין זאב הרצל

עיקרי הדיון:

היו"ר ד"ר יזהר הס:

• מציג שהתגבשה החלטה למקד בשנת 2024 את פעילות המל"ק בנושא "הרצל". במסגרת ההיסטורית והאקדמית הנכונה.
• למידת נושא זה תתאפשר במרכז האקלים בשיתוף קהל, כנסים בארץ ובתפוצות.
• לשנת 2025 ייבחר נושא מרכזי אחר שראוי לחגוג אותו מבחינה ציונית.
• ניתן לשלב את הזירה החינוכית האקדמית, ובחינוך הלא פורמלי, גם בלשכות קק"ל. כל מסגרת תצטרך לשים את הכספים שלה.

אלי כהן:

• יש צורך בשת"פ עם החטיבה לחינוך, ההסברה וקשרי חוץ ליצירת תהליך של חשיבה משותפת כדי למנף את הנושא "הרצל", כדמות מאחדת. יש לייצר נייר ארגוני, ולהביאו כהצעה לדירקטוריון.

ד"ר דורון מרקל:

• ככל שחטיבת הדוברות וההסברה תחליט על נושא זה כמרכזי ברמה ארגונית, זה יהיה מנוף אדיר.

מזכירות החברה

ד"ר מוטי פרידמן:

• יש צורך בהקמת בוועדה בין ארגונית בין ארגונים שהם ספקי תוכן לבין ארגונים יצרני תוכן, ליצירת שיתופי פעולה והטמעת התוכן.

החלטה מס' 231540104/1

הוועדה ממליצה לוועדת סביבה ומדע כהחלטת מדיניות שבשנת 2024, שנת ה-120 לפטירתו של מייסד התנועה הציונית בנימין זאב הרצל, יושם שדגש מרכזי בפעילות המלתי"ק על פועלו. במסגרת זו, בהצעת התקציב לשנת 2024, בכפוף לאשור ועדת סביבה ומדע הדירקטוריונית וכל גורם נדרש אחר, יוקצה סך שלא יפחת מ-1 מלש"ח לטובת תמיכה וייזום של כנסים במוסדות אקדמיים בישראל ובתפוצות סביב דמותו ופועלו.

הצבעה:

אושר פה אחד

שונות .8